

CAPITOLUL II

*Amintiri,
Amintiri,
Amintiri...*

Petre Brâncuși - Considerații personale la 10 ani de la dispariția sa

În anul IV de facultate, Petre Brâncuși mi-a fost profesor de istoria muzicii românești. Mă voi referi înainte de toate la această calitate a lui iar apoi voi încerca să completez portretul aceluia care a fost muzicolog, profesor universitar doctor, Petre Brâncuși.

Calitatea cursurilor, nivelul său de pregătire, atmosfera serioasă de studiu sunt elemente ce au contribuit la realizarea unor cursuri de o incontestabilă valoare motivate de îmbinarea a două laturi fundamentale ale personalității sale: cercetătorul și pedagogul.

Domeniul care l-a preocupat în permanență a fost cel al istoriei muzicii românești. Din acest motiv, activitatea susținută la catedra acestei discipline a dezvăluit o personalitate înzestrată cu har și dăruire. La fiecare întâlnire cu noi, studenții de atunci, profesorul Brâncuși aducea elemente inedite în prezentarea cursurilor sale. Această grijă se dovedea a fi pentru pedagogul Petre Brâncuși o bucurie, un adevărat refugiu spiritual. Prelegerile erau, în fapt, un pretext de a-și cizela fiecare expresie dar însumat de investigarea aspectelor ce aparțin fenomenologiei muzicale. Și mă argumentează publicațiile: „Muzica în România după 23 August 1944” (scris în colaborare cu Nicolae Călinoiu), „Curs de istorie a muzicii românești”, vol, I și II (la care au conlucrat Octavian Lazăr Cosma și Grigore Constantinescu), „Istoria muzicii românești. Compendiu”, „Semnificații actuale ale operei lui George Breazul”, „Muzica românească și marile ei primeniri” - 2 volume, „George Breazul și istoria nescrisă a muzicii românești” și lucrările needitate: „Incursiune în istoria muzicii românești contemporane” - un volum și „Monumente ale istoriei muzicii românești” - 3 volume.

Am enumerat aceste titluri în mod deliberat, cu scopul de a accentua interesul profesorului Petre Brâncuși pentru trecuturile muzicii românești; o mărturie în plus: 52 de articole apărute în publicații din București și provincie, considerate repere în evoluția muzicologiei românești pentru stilul profesionist, diplomatic și demn în vremuri în care ideologia totalitară avea ecou și în domeniul artistic. Cu un astfel de fond, Petre Brâncuși reușește să publice - și voi numi cele mai trainice

colaborări - timp de cinci ani la ziarul Scînteia, 4 ani la Contemporanul, 3 ani la Informația Bucureștiului și tot 3 ani la Glasul bisericii. Nu pot să nu remarc faptul că din 18 ani de activitate publicistică, perioada cea mai prolifică se dovedește a fi 76-82 în care a activat ca rector la Conservatorul bucureștean și președinte al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România. Cu siguranță că personalitățile cu care intră în contact și de care se simțea apropiat (compozitori, muzicologi, bizantinologi) i-au stimulat munca de cercetător, conștient fiind de necesitatea confruntării informațiilor și a erudiției. Astfel că ideile venite din partea unor personalități precum Pascal Bentoiu, Wilhelm Berger, Ștefan Niculescu, Grigore Constantinescu, Dumitru Capoianu, Alexandru Pașcanu, Theodor Grigoriu, Liviu Comes, Doru Popovici, Vasile Spătărelu, Vasile Herman sau Tiberiu Olah au avut rezonanță în conștiința unui om de cultură precum Petre Brâncuși.

Și chiar dacă perioada formării mele ca muzician nu a coincis cu cea în care Petre Brâncuși a fost rector la Conservatorul din București, eforturile sale manageriale au avut un ecou în viața culturală a țării. Mai ales că obiectivele sale vizau îmbunătățirea sistemului de învățământ (cu o dotare tehnică corespunzătoare), stimularea creativității studentului și dobândirea experienței în domeniul de specialitate (și este regretabil ca viitorilor muzicologi nu li se mai oferă șansa de a efectua prezentări de concerte, de a elabora programele de sală la Ateneu, așa cum li se întâmpla în vremea în care Petre Brâncuși era rector) și, o problemă deloc de neglijat, medierea divergențelor care apăreau între ideologia sistemului politic și interesul în desfășurarea activității didactice calitative și cantitative. Și pentru că primul criteriu era asigurat de o echipă de profesori din rândul cărora cei tineri, pe atunci, erau cooptați în corpul aceluia de valoarea lui George Manoliu, Ionel Geantă, Arta Florescu, s-a atacat cel de-al doilea criteriu, cel cantitativ. Vizată era secția de elită a instituției (Facultatea de Compoziție, Muzicologie și Dirijat de Orchestră), probabil din incapacitatea factorilor politici de a controla total fenomenul de creație muzicală. Ce ar fi însemnat pentru cultura muzicală românească dispariția acestei secții unde erau titulari profesori ca Tiberiu Olah, Ștefan Niculescu, Anatol Vieru, Myriam Marbé, Dan Constantinescu?

Cert rămâne faptul că, aflându-se la conducerea celor mai importante instituții muzicale (redactor-șef al Direcției Muzicale Radio, rector al Conservatorului de Muzică din București, președinte al Uniunii Compozitorilor și

Muzicologilor din România, director al Operei Române din București), Petre Brâncuși s-a făcut remarcat și respectat prin activitatea ideologică susținută și, deloc de neglijat în contextul politic de atunci, prin împlinirea crezului său, de încurajare și protejare a valorilor umane și implicit, a creațiilor și activităților din cultura muzicală națională. Lucru recunoscut de noi - cei care ne-am bucurat de prezența sa - și de instituții precum Academia Română, Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor care i-au apreciat oficial meritele, ca și Academia *Tiberina* din Roma ce l-a avut ca membru corespondent.

Voicu ENĂCHESCU

5 iunie 2005

Amintiri despre rectorul și colegul Petre Brâncuși

Încă din anii studenției mele avut posibilitatea să cunosc mulți rectori: Ioan Chirescu, Dimitrie Dinicu, Victor Giuleanu, Petre Brâncuși, Nicolae Călinoiu, Dan Cumpătă, Nicolae Beloiu, Petre Lefterescu și Dan Buciu. Am avut în felul acesta posibilitatea să apreciez aportul lor la dezvoltarea învățământului muzical românesc, fără să am pretenția de a analiza amănunțit, calitățile și contribuțiile fiecăruia, deoarece nu este profesiunea mea.

L-am cunoscut mai bine pe regretatul Petre Brâncuși, din anul 1972, când a devenit rectorul Conservatorului datorită meritelor sale profesionale și de bun manager. În acea perioadă, el venea ca rector având o bogată activitate științifică atât a unui cadru didactic cât și de muzicolog. În lucrările sale: “George Breazul și istoria nescrisă a Muzicii Românești”, “Muzica Românească și marile ei împliniri” s-a orientat spre teme pe care alți muzicologi nu au încercat să le abordeze, precum și multe alte lucrări.

Venirea sa ca rector al Conservatorului s-a produs pe un teren minat, plin de

conflicte între fostul rector Victor Giuleanu și decanul Facultății de Instrumente și Canto, George Manoliu.

Victor Giuleanu a fost un rector cu calități manageriale, foarte ambițios dar și cu aroganțe dictatoriale, el provenind dintr-un mediu militar, ca fost dirijor de cor la Ansamblul M.A.I., unde, de fapt, și-a început cariera artistică. După două legislaturi nu accepta că trebuie să se retragă din funcția de rector, așa cum era prevăzut în Regulamentul Ministerului Învățământului. George Manoliu, care era decan competent, un muzician cult și rafinat și cu studii în Franța, își câștigase sufragiile corpului profesoral, în Consiliile profesoriale și în Senatul Universității.

Pentru meritele sale a fost propus să candideze la funcția de rector. În această situație de conflict, au apărut două grupuri de susținători ale celor doi viitori rectori, acestea fiind formate din membrii comisiilor profesoriale și din Senat. Din Senat făceau parte și personalități muzicale cu influență ca Ion Dumitrescu, Arta Florescu și mulți alții.

Aceste conflicte au explodat în multe reclamații și note informative (așa cum se obișnuia în vremea aceea) la Ministerul Învățământului și la Centrul Universitar.

Pe lista de propuneri pentru numirea rectorului era trecut și Petre Brâncuși. Toate acestea s-au întâmplat în anul 1972, an în care Nicolae și Elena Ceaușescu, au făcut o vizită în China. Lucrul acesta a influențat negativ întregul sistem de învățământ din țară. În aceste condiții dificile, Ministerul Învățământului a hotărât să pună capăt luptei pentru putere între Victor Giuleanu și George Manoliu, numindu-l ca rector pe Petre Brâncuși.

Luptele între cele două tabere, au mai continuat câteva luni, dar noul rector, Petre Brâncuși, cu experiența și înțelepciunea sa de manager pe care a căpătat -o în conducerea muzicii din Radiodifuziunea Română, a reușit să stingă aceste conflicte.

A organizat alegerile pentru funcțiile de decan care au fost câștigate de Dinu Ciocan, la Facultatea Teoretică și de Gheorghe Cuciureanu, la Facultatea practică. Pentru funcția de prorector l-a păstrat pe Liviu Comes, care venea de la Conservatorul din Cluj, compozitor recunoscut și iubit de colegi și cu experiență managerială remarcabilă. În felul acesta, Petre Brâncuși a început activitatea sa cercetând și îmbunătățind activitatea științifică a Catedrelor și a planurilor de învățământ cu inițiative și soluții care au adus o dezvoltare substanțială pe tot

mandatul său de Rector. Profesorii cu activitate solistică în țară și străinătate au fost solicitați să susțină concerte și recitale demonstrative în cele două săli de spectacole ale conservatorului, profesorii de la Facultatea teoretică, mai ales cei care erau și compozitori au fost îndemnați să scrie lucrări cu caracter didactic de care studenții aveau nevoie în procesul de învățământ.

A organizat de asemenea, multe sesiuni științifice și simpozioane în care participau și studenții cu lucrările lor.

A organizat Stagiune a de concerte și spectacole de operă pentru publicul bucureștean.

Toate aceste activități profesionale, cât și cele administrative, le facea cu pasiune și competență de la primele ore ale dimineții până seara târziu, când se terminau toate activitățile din Conservator, sacrificându-și sănătatea, ceea ce, mai târziu a dus la dispariția sa dintre noi.

Țara trecea printr-o criză economică, ceea ce a făcut să se reducă fondurile economice alocate învățământului. În aceste condiții deosebit de grele, Petre Brâncuși găsea de cele mai multe ori, cele mai bune soluții ca să asigure buna pregătire a studenților cât și integritatea corpului profesoral.

Personal, am făcut parte dintre colaboratorii săi permanenți și nu i-am cerut niciodată nimic.

Făcând totodată parte din diferite foruri de conducere, consilii, senat și altele, am avut posibilitatea, să mă conving de frumoasele sale trăsături de caracter: modestie, receptivitate și competență pentru buna desfășurare a activităților din Conservator.

Petre Brâncuși ne-a lăsat o bogată moștenire de înțelepciune și competență în ceea ce înseamnă conducerea Conservatorului. Aceasta ar trebui să nu fie uitată niciodată.

Un alt mare merit al lui Petre Brâncuși și a soției sale este și faptul că l-au adus pe lume pe fiul lor Cristian Brâncuși care, la ora actuală, este unul dintre cei mai mari dirijori ai României.

Pentru colegul și rectorul Petre Brâncuși plecat dintre noi, păstrez un „gând pios” și Dumnezeu să-l odihnească în lumea Dreptilor.

Cristea ZALU

Pianist, compozitor și profesor

Petre Brâncuși - președintele

Venit în fruntea Uniunii Compozitorilor printr-o ”ovitură de palat”, Petre Brâncuși nu putea să se simtă la fel de legitimat aici ca în altele dintre înaltele funcții în care fusese numit. La Uniune, conferirea funcției de președinte s-a făcut prin eludarea mecanismelor alegerilor generale prevăzute de statut. În afară de aceasta, cu oricâtă notorietate voia să-l investească partidul, poziția sa între colegi rămânea aceea de primus inter pares și nu una de administrator cu puteri discreționare. Mai ales că partidul dorea în fruntea Uniunii o conducere fermă și, în același timp, voalată, ce contrasta evident cu stilul autoritar, exercitat însă „la vedere” al predecesorului său Ion Dumitrescu, stil care în mintea multor compozitori și muzicologi se confunda cu prestația însăși, cu șeful prin definiție. Trebuind să păstreze măcar aparența „soldatului disciplinat” față de partid - cum se exprima mai mereu succesorul său Nicolae Călinoiu - și să se strecoare printre împrejurări și capcane, ca noi toți de altfel, pentru a nu înrăutăți lucrurile mai mult decât erau ele în realitate, Petre Brâncuși a avut parte de încercări deloc de invidiat, cum a fost aceea a executării fără împotrivire a mutării Uniunii de la Palatul Cantacuzino la Ateneul Român. Era conștient de faptul că - așa cum spuneam - înainte de a fi președinte, el era la Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor un coleg cu toți membrii acestei organizații. Nu numai din considerente tactice, ținând echilibrul între „ordinul de sus” și realitatea (starea de spirit) din interior, sau din calculul ce avertiza asupra faunei speciale: individualistă, orgolioasă, irascibilă, tipică pentru orice asociație de artiști, Petre Brâncuși nu a recurs la excesul de autoritate. Și mai cred că avea un real simț al valorii, privindu-l pe fiecare membru al Uniunii, inițiativele sale pozitive - cele ce au rămas nesancționate, chiar nedistorsionate de politic - a mizat întotdeauna nu numai pe conjuntura favorabilă ci și pe condiția punerii omului potrivit la locul potrivit și, de aici, a coagulării energiilor în vederea ajungerii la acel bun rezultat, care să ofere satisfacție obștii în întregul ei.

Muzicolog Gheorghe FIRCA,

15.06.2006

* * *

În publicațiile „Simpozionului Național prof. univ. dr. muzicolog Petre Brâncuși” s-au scris multe lucruri elocvente despre această personalitate a muzicii românești care a iscat controverse, a provocat chiar și după plecarea sa, împărțirea comentatorilor în „pro” și „contra”, a pus pe jar colegi, prieteni, cunoscuți, urmași și ce aș mai putea spune, din capul locului îmi exprim totala integrare în corul celor care l-au prețuit și îl prețuiesc nespus pe MUZICIANUL și OMUL Petre Brâncuși. De ce această introducere? Pentru că am citit, pe ici pe colo, cu oarecare stupoare cum unii caută, din cine știe ce motive obscure, nod în papură unui om care a ținut sus stindardul acestei meserii ce poate fi și cârcotașă dacă vrea (ca toate ramurile activității artistice), preluând asupra sa ingrata sarcina de a apăra interesele breslei din care facea parte, breaslă ce nu a prețuit întotdeauna cum se cuvine eforturile oneste ale celor nu numai bine intenționați ci și posesori ai unei coloane vertebrale remarcabile. Căci aceasta aș dori în mod special să subliniez: maestrul Petre Brâncuși nu s-a dezmințit niciodată când a fost vorba să apere o cauză dreaptă, fie că era aparent lipsită de importanță, sau fiind o cauză majoră cu implicații privind pe mai mulți dintre colegii săi truditoresc întru ale muzicii. Spun „maestrul” întrucât nu mi-l pot evoca drept o ființă dispărută, atâta vreme cât noi, cei care am beneficiat de înțelegerea sa, continuăm să existăm. Mi se pare foarte interesant și chiar paradoxal fenomenul prin care viața personală și se intersectează la un moment dat cu cineva de la care nu te-ai fi așteptat, închipuindu-ți că nu te cunoaște prea bine (mi-a fost profesor de Istoria Muzicii în Conservator numai preț de un semestru), să se aplece asupra problemei tale și să-ți sară în ajutor, așa cum puțini prieteni apropiați ar face-o ... O astfel de experiență am avut eu și țin să accentuez un aspect al personalității sale mai puțin relevat: maestrul Brâncuși avea un simț al observației extrem de ascuțit și sub aparența unei detașări aproape reci ascundea o permanentă, caldă și profundă implicare în tot ceea ce privea existența fiecăruia dintre semenii care-l înconjurau. Mă număr printre cei care au beneficiat de mâna sa întinsă când am avut mare nevoie de ajutor. Pentru aceasta nu am destule cuvinte să-mi exprim o grațitudine pe care nu i-am arătat-o suficient, dintr-o exagerată decență. Despre competența și probitatea sa profesională, corectitudinea cu care evalua, în toate ipostazele pe care le-a traversat parcurgând

etapele ierarhiei sociale ca om de muzică, trăsăturile caracteristice ale fiecărei manifestări artistice, s-au spus și scris multe lucruri deosebit de elogioase la care subscriu cu toată convingerea; căci omul de artă Petre Brâncuși a fost deosebit de atent să nu omită nici un prilej de-a susține și promova un act artistic când acesta i s-a părut demn de reținut, chiar dacă se abătea de la normele convenționale dictate de vremuri neprielnice unei exprimări libere a ideilor. Cei de vârsta mea știu cât de riscantă era uneori această atitudine. A avut un simț al valorii deosebit și cinstea magnifică de a lupta pentru aceste valori pe cât i-a stat în putință. A făcut mult bine și niciodată rău, în măsura în care uneori facem rău doar prin simplul fapt de a exista, ocupând un loc sub soare râvnit, poate, de alții. Este un bun proverb românesc care spune că „*în pomul fără roade nu se dă cu pietre.*” Și, Slavă Domnului, publicațiile prezentului Simpozion arată cu prisosință roadele trudei Maestrului Petre Brâncuși în cercetarea fenomenului muzical românesc. Odihnească-l în pace Dumnezeu!

Cornelia TĂUTU

Un simbol - istoria nescrisă a muzicii românești

Personalitatea muzicologului și profesorului universitar dr. Petre Brâncuși continuă să-și exercite prezența în contemporaneitatea noastră, dincolo de vremi. Aceasta chiar dacă modul în care se face simțită nu aparține întru-totul unor condiții obișnuite ale recunoașterii valorice în posteritate. Un anume mecanism ideologic caracteristic vieții sociale, observabil în România, continuă să opereze, cu sisteme a căror tehnică este asemănătoare chiar dacă, din perspectivă conjuncturală, peisajul ni se pare schimbat. După deceniul al cincilea, numeroase nume care nu conveneau contextului politic al timpului respectiv, marcat de influențe străine, au dispărut. Atitudinea era cea de deliberată ignorare, de îndepărtare din circuitul public, din viața culturală românească. Asemenea „ștergeri” au continuat să se efectueze și în deceniile următoare, când intervenea o

schimbare de comportament față de structurile oficiale (formulare de opinii, proteste, evadări etc.). Deceniul al nouălea, cu schimbări evidente pe toate planurile, a rămas totuși în continuare fidel sistemului de îndepărtări motivate politic a persoanelor considerate, acum dintr-o altă perspectivă, de nedorit. Nici prin ceea ce aminteam mai întâi, nici prin ceea ce observăm mai aproape de noi, spiritul de recunoaștere a valorilor, acțiune vitală ce asigură continuitatea - cel puțin pe plan cultural, implicit muzical - nu se aliniază unei obiectivități pozitive. Dimpotrivă, demolarea pare să satisfacă personaje modeste dar orgolioase.

Iată deci situația - desigur nu singulară - în care se află încă moștenirea de creație muzicologică și științifică a lui Petre Brâncuși și acum, când la prima zi din iunie ar fi împlinit 78 de ani, deci vârsta unor colegi de generație care există și se manifestă în continuare, fie că este vorba de Ștefan Niculescu, Valentin Gheorghiu sau Theodor Grigoriu, ca să nu amintim decât câteva repere. În domeniul principal de activitate - pentru Petre Brâncuși cel al istoriografiei românești în principal - contribuțiile sale sunt relevabile și își păstrează importanța în epocă, chiar dacă unii nu îi mai recunosc acest merit. Nu este vorba doar de domeniul memoriei oficiale, care a îndepărtat tacit sau ostentativ nume ce reprezentau o altă perioadă, fără a decanta și separa împrejurările, acțiunile și rezultatele, dintr-o mai amplă perspectivă temporală. Ce dorim să observăm propunând această evaluare a activității evocate aici? În primul rând a devenit clar că funcțiile de conducere aveau atunci, ca și acum, o componentă politică - termenul „de partid” s-a păstrat chiar dacă mai de curând poate fi schimbată periodic orientarea, din patru în patru ani. Totodată însă, între cei care răspundeau de asemenea funcții în deceniile trecute și cea aparținând ultimilor cincisprezece ani, descoperim că obligațiile profesionale nu erau prea deosebite, asemenea personalități având în munca lor și obligația rezolvărilor menite a asigura viabilitatea de fond a domeniului. Probabil că diferențierile acestea, pe care editările cu „dezvăluiri”, găzduite de ultimele apariții ale revistei „Muzica” nu le evidențiază sau selectează, vor fi cândva cântărite, știindu-se care a fost totuși contribuția pozitivă a președinților Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor, directorilor de teatre muzicale, Filarmonici sau rectori de Conservatoare. O asemenea istorie a discernământului cere desigur timp și perspectivă, onestitate, toleranță, stingerea orgoliilor și a conflictelor de interes.

În toate ipostazele activităților oficiale asumate, nu s-a efectuat încă nici justa apreciere privitor la realizările existenței profesionale ilustrate de Petre Brâncuși,

chiar când obștea creatorilor l-a cooptat, din 1968, în Comitetul de conducere sau, în 1977, Președinte. Insuficienta informație pentru o lectură nepărtinitoare a documentelor nu ne îngăduie acum să evaluăm corect aceste activități, nici cele legate de poziția de dirigiuitor al Editurii Muzicale, Conservatorului sau Operei bucureștene. Indiferent de voința unora sau altora dintre cei care răspund acum de binele culturii noastre, timpul lucrează însă în favoarea revederii perioadelor trecute. Credem că odată obiectivitatea va îndepărta opozițiile partizane și interpretările voit defăimătoare, pornind de la varii motivații pe care nu este cazul să le calificăm acum. Dorim să ne oprim în considerațiile noastre asupra a două lucrări ce poartă semnătura lui Petre Brâncuși. În ambele, descoperim îmbinate firesc direcțiile de activitate îndreptate spre creația componistică și cultura românească, dar totodată și spre metode de adaptare a discursului muzicologic la nevoile instruirii universitare a tinerelor generații care trebuie să cunoască și să prețuiască tezaurul de frumusețe, sentiment și idee al muzicii noastre. Altfel spus, membrul Uniunii Compozitorilor și profesorul universitar au conlucrat la urmărirea unui scop unitar, atitudine pe care o descoperim la Petre Brâncuși în modul cel mai justificat, privind timpul acordat de destin pentru a-și face cunoscute gândurile și idealurile. De ce merită să „revorbim” acum de aceste două volume? Prezentarea lor este explicită și aduce deplină lămurire a contextului existenței lor.

Primul volum este rodul unui efort deosebit de a sintetiza problematica de construire a școlii naționale și culturii muzicale românești. Astfel poate fi apreciat și comentat în esență volumul **Istoria muzicii românești**. Pe pagina de gardă a volumului, publicat de Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor în 1969, autorul adaugă o precizare extrem de importantă, căci denumesc această istorie un **Compendiu**. Care era scopul de a realiza un asemenea demers, după existența studiilor lui Grigore Poslușnicu sau, mai aproape de anul editării, al celor două volume semnate de Zeno Vancea (Creația muzicală românească - 1968) și a primelor ediții ale Lexiconului Muzicieni români de Viorel Cosma (1965, 1970)? Scopul urmărit este precizat succint în Prefață dar el se dezvăluie mai clar prin parcurgerea sumarului. Cele șapte capitole parcurg, în aproape 240 de pagini, istoria de două milenii a artei sonore pe pământ românesc. Era nevoie să se ofere lecturii o asemenea sinteză? Întrebare retorică, atâta vreme cât, până la încheierea anilor 60, asemenea sinteze nu existau în ce privește muzica, iar cursurile

universitare se aflau încă în stadiu de elaborare nesistematizată. Profesorul și muzicologul Petre Brâncuși oferă un mijloc de cunoaștere în care precizia, limpezimea însoțesc documentarea, redactarea evitând cu abilitate comentarii ideologizante, în favoarea cunoașterii cât mai apropiate de adevărul evenimentelor. Interesante sunt mai ales etapele ce se succed într-o cadență care nu lasă spațiu ezitărilor, dar subliniază coerent perioadele străvechi și vechi, Renașterea, Barocul și tranziția prin clasicismul european spre romantismul românesc, spre a ajunge apoi la secolul XX. Cea mai bună dovadă a acurateții științifice și oportunității realizării acestei lucrări - temerare prin concizie și referință de precizie la eveniment și document - este că lucrarea continuă să fie o lectură utilă și utilizată pentru studiul universitar al istoriei muzicii românești. Aceasta, pentru că volumul există și este căutat, dispensându-se de recomandările bibliografice oficiale care trec actualmente sub discretă tăcere pe autorul său. Ceea ce dorim să subliniem încă o dată este metoda de lucru și stilul de redactare, apelul la bogate surse bibliografice, utilitatea acestei scrieri. Aici inserăm ca o propunere de perspectivă și oportunitatea ca acestei prime apariții să i se adauge o ediție revăzută și adusă la zi, păstrându-se sistemul de realizare și rigoarea redactării științifice inițiale.

Cel de al doilea titlu pe care îl amintim acum aparține profesorului Petre Brâncuși și colegului său de destin și profesie, Nicolae Călinoiu, în ambele cazuri uitarea fiind regimul de actualitate în privința activității lor. Ca studiu și informație, volumul *Muzica în România socialistă*, publicat în 1973 (Editura muzicală) este cea dintâi panoramă a muzicii contemporane românești afirmate în cea de a doua jumătate a secolului XX. Concepută ca formă pe un alt principiu, care îmbină informarea și comentariul, apelând la numeroase referințe de literatură critică de stringentă actualitate, lucrarea trece în revistă, de-a lungul capitolelor - de data aceasta cu o amplă iconografie - ipostazele de creație pe genuri - muzică simfonică, vocal-sinfonică, muzică de cameră, teatru muzical, muzică ușoară, muzicologie. Să recunoaștem că, dincolo de unele inerente referiri la zona ideologicului obligatoriu - altfel spus, al politicului inerent condițiilor istorice - întregul material rămâne și acum de mare interes și nu poate fi suplinit prin scrieri ulterioare, adesea partizane sau tendențioase. Tinerețea maeștrilor de azi - unii deja trecuți în neființă - preluarea moștenirii generației interbelice sau afirmarea unor noi personalități ne descoperă o imagine vie a vieții noastre culturale, pe care

în mod sigur greșim ignorând-o. Produs al unei alte perioade, volumul nu are însă altă soartă decât ignorarea, deși, probabil, într-un timp viitor va fi redescoperit, odată cu meritele autorilor.

Între aceste două ipostazieri, amintite acum, se situează deci personalitatea muzicologului care a stimat marea cultură, și-a iubit țara și nu a renunțat să gândească la o mai profundă cunoaștere. Evidențierea se poate sublinia și cu alte lucrări ale sale, fie cele dedicate lui George Breazu, sau principalelor momente în care muzica românească a cunoscut ceea ce Petre Brâncuși numise „marile primeniri”. În legătură cu George Breazu, pe care îl considerase un model ca profesionist, estetic și om de știință, Petre Brâncuși adăugase sintagma „istoria nescrisă a muzicii românești”. Această istorie, sub forma accesului direct la omul contemporan, există, totuși. O istorie ce îi poartă semnul, meritând astfel recursul la memorie.

Prof. univ. dr. Grigore CONSTANTINESCU

Petre Brâncuși - comemorare

Traectoria vieții marelui muzician și om de cultură care a fost Petre Brâncuși este percepută în timp ca un luceafar luminos în peisajul muzicii românești. Ager și cu minte luminată, a cucerit încă de tânăr pozițiile de frunte în învățământ, în administrație și în cele ale scrisului.

Astfel, pe linie culturală, încă de la 22 de ani (1950) este redactor muzical la revista „Contemporanul” din București, apoi preparator (1959), asistent (1960), lector (1962), conferențiar (1970), profesor plin (1976) și doctor în muzicologie la Conservatorul Gh. Dima din Cluj Napoca (1974).

Pe linie administrativă, în 1959, la numai 31 de ani, era director la Editura Muzicală (1959-1962), din 1968 director la Direcția muzicală a Radiodifuziunii Române (1968-1972), rector la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” (1972-1981),

concomitent, din anul 1977, președinte al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, din București, din 1982 director la Opera Română din București.

Mi-ar fi fost mult mai ușor să depăn câteva gânduri despre Petre Brâncuși ca om de cultură, ca muzician, întrucât activitatea sa în acest sens este imensă și ea a rămas la vedere. Cu acest prilej doresc însă să relatez un aspect necunoscut, inedit și anume: voi spune mai întâi că Petre Brâncuși avea o prețuire deosebită pentru documentele vechi. Intuind că Muzica Bizantină este un tezaur de mare preț al Țării noastre, imediat ce este instalat ca rector a introdus o disciplină nouă și anume: Paleografia muzicală bizantină pe care o predase I. D. Petrescu la Conservatorul regal de muzică sub rectoratul lui Mihail Jora și care fusese scoasă - împreună cu alte discipline - la reforma învățământului din 1948. După 24 de ani, Petre Brâncuși reintroduce această disciplină, titularul ei fiind de această dată Sebastian Barbu Bucur, la recomandarea lui Gheorghe Ciobanu.

După câțiva ani sunt chemat la rectorat și cu un aer aproape oficial- încă de la ușă mi-a zis: „tovarășe, gurile rele spun că dumneata cânti pe la biserici!” Era bine cunoscut faptul că nu era voie și că Ion Șerfezi și Dragoș Alexandrescu fuseseră avertizați și muștrați pentru faptul că dirijau coruri de biserici.

Puțin cam înfricoșat dar cu curaj, am replicat: „Tovarășe rector, eu nu sunt țârcovnic și nu cânt pe la biserici dar când merg pe la mănăstire, eu sunt vioara întâi, fiind recunoscut ca un bun specialist în acest sens. Cine face yoga pe Cheiul Dâmboviței și nu practică deloc, acela nu este yoghin. La mănăstire eu cânt căci aceasta este specialitatea mea și pentru asta dumneavoastră m-ați adus la Conservator.” Și schimbându-și poziția de oficial, mi-a replicat cu blândețe: „Nu te impacienta tovarășe, am zis *gurile rele*. Eu nu ți-am reproșat nimic. Dacă nu prețuiai acest tezaur al țării noastre care este muzica românească de tradiție bizantină, nu înființam această disciplină și nu te aduceam aici ca profesor asociat!”

Iată de ce te-am chemat (mă tutuia poate și pentru faptul că era cu numai doi ani mai în vârstă decât mine). Era deja autor al mai multor volume în colaborare cu Nicolae Călinoiu, Octavian Lazăr Cosma și Grigore Constantinescu. Publicase singur volume importante ca: *George Breazul și istoria nescrisă a muzicii românești* (1976); *Muzica românească și marile ei primeniri*, vol, 1(1978) și vol. 11(1980).

Exista atunci în Biblioteca Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, achiziționat volumul I (din cele 4):

Psaltichie rumânească a lui Filothei sin Agăi Jipei - scris între anii 1688-1713 și Octavian Lazăr Cozma, Vasile Tomescu și Președintele Uniunii, Petre Brâncuși, l-au propus pentru publicare în colecția „Istoria Muzicii Românești” Mi-a arătat atunci plicuri cu multe cartonaje pe care erau scrise cu mîgală începuturile cântărilor din primul volum - mai sus amintit. Era un fel de consultație dar și un fel de consimțămînt că un Catalog cu asemenea cântări este necesar și binevenit. Ce s-a întîmplat cu aceste fișe, nimeni nu știe nici în ziua de azi.

Câtă acrivie, câtă energie și abnegație! A susținut numeroase emisiuni radiofonice și de televiziune. A făcut parte din numeroase consilii artistice și științifice, comisii de învățămînt artistic superior, comitetele de îndrumare artistică, colegii redacționale. A desfășurat o multilaterală activitate de organizare a Uniunii Compozitorilor și Filialelor din țară, a Editurii Muzicale și a atelierului de grafică muzicală și a Operei Române.

A luat mai multe premii ale Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor culminând cu premiul Academiei Române (1965).

A fost distins cu diferite Ordine și medalii.

Acesta a fost artistul, muzicologul și omul de cultură Petre Brâncuși, care prin vasta sa activitate, a rămas în mintea contemporanilor și posterității ca un luceafăr luminos în peisajul muzicii românești.

Prof. univ. dr. Sebastian Barbu-BUCUR

* * *

Maestrul Petre Brâncuși a rămas în amintirea noastră ca un eminent profesor universitar, o impecabilă personalitate care și-a pus amprenta asupra multor generații de studenți. La începutul anilor '80 - când am avut plăcerea de a-i fi studenți - maestrul Petre Brâncuși era la apogeul carierei Domniei-Sale: profesor de Istoria Muzicii la Conservatorul din București, apoi rectorul acestei venerabile și venerate instituții, Președinte al Uniunii Compozitorilor, muzicolog eminent, autor al mai multor cărți și a nenumărate articole de specialitate. În ambele sale calități de profesor și rector, Petre Brâncuși s-a remarcat printr-o deosebită ținută

„morală” și profesională. Întotdeauna îmbrăcat elegant, cu pasul măsurat și vorba așîșderea, Maestrul își făcea apariția în sala de curs și își începea periplul istoric printre marile figuri muzicale ale Istoriei umane. Datele și faptele erau prezentate cu o precizie uimitoare, întotdeauna la obiect și fără efuziuni sau digresiuni deconcertante, iar obiectivele cursului erau atinse cu o exactitate milimetrică, Temele pentru curs precum și punctele esențiale ce trebuiau atinse pentru examene erau de asemenea prezentate cu o claritate maximă. Această atitudine a condus la o situație aparent paradoxală, dar în fond perfect explicabilă: deși examenele și cursul în sine cu neînduplecatul profesor erau așteptate cu spaimă, ele se dovedeau în final a fi mai ușor de rezolvat decât alte cursuri; și aceasta tocmai datorită preciziei cu care Domnia-Sa ne arăta modul de rezolvare al acestor foarte importante evenimente din viața oricărui student. Fără milă pentru cei leneși, generos și zâmbitor cu cei silitori, Maestrul Brâncuși devenise pe drept cuvânt „spaima lichelelor” și își cucerise un respect fără drept de apel din partea studenților serioși și puși pe treabă. În ciuda aparenței sale severe și câteodată chiar împietrite, Maestrul Brâncuși se dovedea întotdeauna generos atât cu notele cât și cu problemele de disciplină ivite din când în când. Am înțeles mai târziu că atitudinea sa aparent distantă și rece ascundea o dorință fierbinte de a rezolva toate problemele studențești doar prin dialog, fără a se ajunge la consecințe practice: note mici, exmatriculări etc. În fond, câți dintre noi nu am întâlnit persoane mieroase, zâmbitoare și „calde” pentru ca mai târziu să constatăm că diversele cuțite pe care le purtam în spate erau plasate acolo tocmai de către acestea? Cred că din punctul de vedere al nostru, al tinerilor săi discipoli - tocmai reversul situației de mai sus s-a dovedit a fi izvorul respectului nostru; și anume faptul că știam de la început ca profesorul și rectorul nu avea nimic ascuns, totul se petrecea pe față, cu un fair-play rar întâlnit în zilele noastre și că sub masca austeră ce ni se oferea privirilor se ascundea o personalitate puternică, căreia îi păsa cu adevărat de soarta noastră și care, de fapt, ne ajuta în permanență să ocolim capcanele studenției, făcându-ne viața și examenele mai simple prin claritate și onestitate. De câteva ori s-a întâmplat să întâlnim privirile uimite și umede de recunoștință ale unor studenți nu-prea-silitori la vederea notelor finale care nu reflectau de loc un „zbir” ci mai degrabă un tată dojenitor care, în mod clar, mai „lăsase de la el”.

Odată ieșii de pe băncile Conservatorului, personalitatea Maestrului Brâncuși ni s-a dezvăluit și mai mult în toată complexitatea sa prin numeroasele întâlniri de

familie și mai ales prin colaborările fructuoase pe care dânsul le-a avut cu Muzicile Militare, cu Ansamblul Armatei, cu Radiodifuziunea Româna etc. De câte ori ne întâlneam pe culoarele Uniunii Compozitorilor sau în sălile de concert ale Capitalei, avea vorbe frumoase sau ne adresa chiar sfaturi practice pentru cariera noastră abia începută. Impresionant este și faptul că Maestrul Brâncuși nu a lipsit niciodată la evenimentele ce ne priveau direct: prime - audiții, simpozioane etc.

În amintirea noastră, maestrul Petre Brâncuși va rămâne mereu un model de probitate profesională, corectitudine morală și ținută impecabilă, calități care, din păcate, apar tot mai rar în peisajul contemporan.

CĂTĂLIN URSU

Membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România,
Membru al Uniunii Compozitorilor din Canada (Canadian Music Center),
Membru al Colegiului Profesorilor din British Columbia, Canada,
Membru al Federației Corale din British Columbia, Canada,
Doctorand în Filozofia Educației, Simon Fraser University, Canada,
Profesor Asociat al Simon Fraser University, Canada.

Dr. ILEANA URSU

Membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România,
Membru al American Musicological Society,
Membru al Colegiului Profesorilor din British Columbia, Canada,
Profesor asociat al Central Michigan University, S.U.A.

Amintiri ...

Petre Brâncuși a fost o personalitate deosebită în universul culturii românești, prin abnegația și sârguința cu care a contribuit la edificarea muzicii.

A absolvit Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București în anul 1954, secția pedagogică, fiind colegi de an dar la secții diferite, astfel că îmi amintesc foarte vag de această perioadă. Știu însă că după absolvire, Petre Brâncuși continuă să se perfecționeze în tainele istoriei muzicii românești, scriind și unele cărți și publicații în diferite reviste. Își încununează strădaniile de cercetător prin teza de doctorat în muzicologie, susținută la Cluj, în anul 1974, intitulată „Semnificații actuale ale operei lui George Breazu”. Apoi obține și titlul de profesor universitar, după ce a parcurs toate gradele didactice.

Concepțiile muzicologice ale lui George Breazu îl preocupă în continuare, astfel că în anul 1976, scrie o carte relevantă: „George Breazu și istoria nescrisă a muzicii românești”.

Amintirile mă duc spre perioada când Petre Brâncuși este ales președinte al Uniunii Compozitorilor și, deși nu am colaborat în mod direct, am putut aprecia onestitatea și echilibrul sufletesc al unui om care a înțeles să fie de folos tuturor.

Ar fi cu totul nejust să minimalizăm realizările compozitorilor din acest timp, datorită dictaturii comuniste care se instalase în țara noastră.

În afară de unii compozitori care erau specializați în piese de circumstanță erau și compozitori și cred că cei mai mulți, care abordau procedee moderne de creație, dând naștere unor lucrări valoroase, de un profesionalism și probitate artistică deosebite, care au putut să fie audiate și apreciate.

Maestrul Brâncuși, ca organizator al breslei compozitorilor, a imaginat extrem de judicios secțiile de creație. În acest sens a creat secția didactică, secție care nu a existat până atunci și care s-a dovedit necesară, cu rezultate excepționale mai ales sub îndrumarea maestrului Liviu Comes.

De asemenea, a apărut secția de operă și balet, desprinsă din secția de muzică de cameră și simfonică, deschizând drumuri noi de creație artistică.

Am fost membră a acestei secții de creație și mărturisesc că au apărut lucrări valoroase pentru scenele țării noastre, cum ar fi creațiile de operă pentru copii ale lui Cornel Trăilescu, „Pinochio”, a regretatului Corneliu Cezar, o parte din seria de opere istorice ale lui Gh. Dumitrescu, „Domnișoara Christina”, operă modernă a lui Șerban Nichifor, după nuvela lui Mircea Eliade, opera „Mihai Eminescu” a lui Paul Urmuzescu, „La țigănci”, după nuvela lui Mircea Eliade a lui Nicolae Brânduș și atâtea altele. Personal, am scris „Inimă de copil” după Cuore de

Edmondo de Amicis și opera „Pădurea spânzuraților” după romanul lui Liviu Rebreanu, precum și baletele „Ciuleandra” și „Miorița”.

O ultimă amintire o constituie zâmbetul maestrului Brâncuși, atunci când te întâlneai, un zâmbet plin de bunăvoință, care arăta grija față de sensibilitatea fiecăruia.

A părăsit această lume de la 66 de ani, vârstă la care mai putea scrie nenumărate cărți, dar „timpul ce ni l-a dat” după cum spune marele nostru poet Eminescu, este măsurat, așa că nu putem decât să regretăm fără să comentăm.

Carmen Petra BASACOPOL

Amprenta unui muzicolog

Angrenat încă de la începuturile sale ca muzician în multe și permanente activități, Petre Brâncuși a fost profund legat de viața muzicală contemporană lui, la cel mai înalt nivel, ca funcții și responsabilități; cu toate sarcinile copleșitoare prin volum și problematică, el a rămas totuși fidel unei chemări profunde, aceea de cercetător al trecutului muzicii românești. Este un paradox, ca un om care a aparținut total tipologiei de „înalt funcționar cultural” atașat prin definiție de actualitate, să fie atât de puternic atras de perimetrul muzicologic al reînvierii trecutului. O dovedesc cărțile sale, dintre care chiar teza sa de doctorat - monografia închinată lui George Breazu publicată sub titlul „George Breazu și istoria nescrisă a muzicii românești” (1976) mi se pare cea mai semnificativă (fără să minimalizez valoarea celorlalte contribuții ale sale).

De ce mă opresc la monografia Breazu? Pentru că mi se pare că ea dezvăluie, mai mult decât alte opere, adevărul adânc al *muzicologului* Petre Brâncuși. Însăși ideea de a dedica o carte amplă unui slujitor al scrisului despre muzică, într-o perioadă când supraviețuia încă prejudecata romantică de a considera doar pe compozitor ca relevant pentru stadiul de maturitate atins de o cultură muzicală, ignorând întregul complex de factori ce alcătuiesc o epocă, era o

îndrăzneală și dovada unei viziuni foarte moderne asupra unei discipline care, la noi, abia începea să se cristalizeze.

Și mai trădează ceva această alegere - că Petre Brâncuși vedea în Breazul un model: cercetător și dascăl riguros, publicist talentat, un pasionat luptător pentru cauzele în care credea. Dar, spre deosebire de Breazul, spirit năvalnic, vijelios, Petre Brâncuși a știut să păstreze un echilibru, o dreaptă măsură a lucrurilor, în condițiile date. S-a dăruit muzicii integral și durabil și, ca și Breazul, a pornit de la puțin și a realizat enorm de mult. Iar dacă-i citești cartea cu atenție, desprinzi din ea nu numai traseul unei vieți - subiectul ales - ci mai ales valorile pe care autorul le extrăgea din orice subiect atingea - respectul pentru munca neobosită, probitatea, atitudinea patriotică și devotamentul total față de muzica românească, capacitatea de a descoperi esențialul și de a evolua odată cu el. Este calea pe care Brâncuși a urmat-o neabătut într-o epocă de mari constrângeri.

Creatorii de muzică s-au bucurat întotdeauna de mai multă atenție decât cei ce scriu despre muzică, creatori și ei (cei care sunt). Petre Brâncuși a tins să restabilească locul acestora din urmă, susținând că și ei lasă o amprentă asupra epocii lor. Și chiar el a fost unul dintre aceștia.

Elena ZOTTOVICEANU

Petre Brâncuși

Personalitățile complexe, când se desprind din lumea noastră, lasă în urma lor mărturii ce străpung secole, amintind de scurta sau mai lungă lor existență pe planeta pământ.

Rămân lucrări științifice, arhitecturale, descoperiri cutremurătoare, fapte istorice, creații literare, artistice, picturi, sculpturi, opere muzicale, măiestrii ale minții ce au schimbat continuu lumea.

O astfel de personalitate a fost maestrul Petre Brâncuși, muzicolog, scriitor, profesor, rector, conducător al unor instituții de artă și cultură. A lăsat în urma sa

cărți îmbogățind patrimoniul național și a fost dascălul unei pleiade de studenți, deveniți la rândul lor purtători ai flacărei muzicii românești.

În ipostaza de Director al emisiunilor muzicale Radio a orientat o serie de redactori muzicali de „primă mână” spre susținerea cu cinste pe undele radioului într-o perioadă politică dificilă a culturii naționale și universale.

Petre Brâncuși, nu a fost „Directorul” cocoțat în turn de cristal, fulgerând ordine ... Nu! A fost un părinte ce și-a iubit redactorii, a fost foarte apropiat de ei, i-a ajutat să se confrunte cu problemele, să le depășească, să le rezolve, căci în acea vreme necazurile erau multe ... fiecare cuvânt exprimat pe undele Radioului, risca „a fi interpretat”.

În amintirea mea, ca șefă a Redacției de muzică de operă-operetă din Radio, rămâne un adevărat părinte, apropiat de sufletul nostru.

Și cum pentru un copil părintele ocupă și după trecerea lui în veșnicie un loc în sufletul său, tot astfel și maestrul Brâncuși a rămas în inima noastră.

Când a plecat... a făcut-o tiptil, fără zgomot, fără tam-tam pe prima pagină a ziarelor, ci modest, așa cum a trăit... marile spirite au nevoie de liniște ...

Elena Mimi HOROS BĂDULESCU

In memoriam - Petre Brâncuși

Pe 25 februarie 1997, comemorăm doi ani de la dispariția din viață a celui ce a fost muzicolog, profesor universitar doctor, Petre Brâncuși. În calitate de moștenitor spiritual direct și de martor al multor acțiuni la care a luat parte, mă simt dator să-mi exprim câteva puncte de vedere pentru a defini personalitatea tatălui meu - greu de surprins în toată varietatea și complexitatea ei. Este un caz unic până acum, în istoria muzicii românești, prin faptul că a ocupat funcții de conducere în principalele instituții muzicale ale țării: Redactor-șef al Direcției

Muzicale Radio, având în subordine redacțiile de specialitate și formațiile de profil, Rector al Conservatorului de Muzică „Ciprian Porumbescu”, Președinte al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, Director al „Operei Române” din București. Pentru cei care l-au cunoscut și i-au remarcat vocația de conducător ar fi greu de conceput că nu a râvnit la aceste posturi. Noi, cei din familie, știm bine acest lucru! Dacă le-a acceptat însă, a înțeles să se dedice în întregime fundamentalelor interese ale acestor instituții, uneori până la sacrificiu.

Domeniul care l-a preocupat permanent a fost cel al istoriei muzicii românești. Din acest motiv s-a simțit atras de activitatea de la catedra acestei discipline în cadrul Conservatorului bucureștean. Aici a avut posibilitatea să adâncească studiul trecutului nostru muzical și să-și confrunte părerile cu alte lucrări în domeniu. Grijă cu care-și revizua și-și îmbogățește cursurile, înaintea fiecărei întâlniri cu studenții, era exemplară.

A fost captivat de bucuria scrisului și de satisfacția cultivării limbii române - ce au constituit un adevărat refugiu spiritual. Șlefuirea permanentă a cuvântului, cizelarea fiecărei expresii alcătuiau instrumentul prin care, spiritul său arzător punea în valoare aspecte noi ale fenomenelor muzicale, precum fațetele unui giuvaer. Rămân mărturie volumele: „Muzica în România după 23 August 1944” (în colaborare cu Nicolae Călinoiu), „Curs de istorie a muzicii românești” - volumul 1, II (în colaborare cu Octavian Lazăr Cosma și Grigore Constantinescu), „Istoria muzicii românești. Compendiu”, „Semnificații actuale ale operei lui George Breazul”, „Muzica românească și marile ei primeniri” volumul 1, II, „George Breazul - și istoria nescrisă a muzicii românești”.

În manuscris se află: „Incursiune în istoria muzicii românești contemporane” - volumul I (1944-1956) și „Monumente ale istoriei muzicii românești” volumele 1, II, III.

Puțini dintre cei cu care a colaborat au cunoscut în realitate adâncurile sufletului său, unde era delicat, sensibil, îngăduitor și generos. Știindu-se ușor de atacat la acest capitol, își proteja comorile cu o platoșă de om aspru, dar drept, tenace, ordonat, exigent și bun organizator. Avea aura unui „comandant de oștire” investit cu o misiune de risc suprem. Câți dintre cei care i se adresau cu numele cel mic îl simțeau cu adevărat? Avea un stil inconfundabil cu care își mobiliza subalternii, punându-l pe fiecare acolo unde îi era rostul și solicitându-i - fără multe vorbe - maximum din ce putea să dea. Printr-un singur gest, remarcă

laconică nedumerită ori nemulțumită, cu o simplă ridicare de sprâncene, întorcea un material alcătuit superficial, determinându-l astfel pe autor să-și găsească singur lacunele și să le remedieze. Reușea să-i țină pe toți într-o stare activă - benefică acelei instituții ce funcționa la parametri maximi. S-a sprijinit pe exigența celor mai în vârstă, dar a promovat consecvent și tineretul. În general, își alegea cu mare atenție colaboratorii și cultiva competența și valoarea adevărată. Îi tolera însă și pe indolenți, fățarnici, pe cei certați cu munca sau morala firească, dar îi trata ca atare. Foarte rare au fost cazurile în care a sancționat pe cineva! Pe cei din subordine îi stimula prin exemplul personal de punctualitate, disciplină, ordine în activitate, mod de acțiune, stil de lucru în echipă - fără suspiciuni și ascunzișuri. Punea un foarte mare preț pe instruire, știa să prevină tensiunile și să aplaneze conflictele de lucru. Pe cei aflați în suferință îi ajuta discret pentru că nu-și dorea lauri din aceasta.

Dacă era foarte pretențios cu cei cu care muncea, avea și trăsătura morală rară de a-i ocroti total atunci când vreunul era amenințat de vreun pericol, ieșind cu toată forța la luptă și impunându-se cu argumente hotărâte. Era imprevizibil și adeseori se dovedea sclipitor în intervenții, în capacitatea de sesizare rapidă a esenței problemelor ca și în modalitatea surprinzătoare de a corela evenimente aparent disparate. Cumpănea cu multă grijă lucrurile și era greu de clintit din convingerile sale, dovedindu-se de multe ori incomod pentru cei din jur. A fost și foarte expus, a comis și erori și și-a creat și mulți neprieteni.

Scriu toate acestea având în față volumul „Universul muzicii românești”, scris de Octavian Lazăr Cosma. Lucrarea, apărută la câteva luni de la decesul tatălui meu, este deosebit de amplă și acoperă un mare gol de informații. Pentru noi, cei din generația tânără - dar nu numai - cartea prezintă o importanță aparte întrucât clarifică etape delicate din torentul plin de meandre și vârtejuri numit „istoric” al Uniunii Compozitorilor. Am căutat să văd cum este redat „obsedantul deceniu”, de după cel de-al doilea război mondial, când prigoana intelectualității românești, cu ajutorul politrucilor, a fost feroasă. Nu îmi propun o analiză a întregii cărți, deși sunt destule carențe. Dar!... Universul muzicii românești se reduce numai la activitatea din Uniunea Compozitorilor?

Mă voi referi în cele ce urmează, la perioada 1977-1982, când la conducerea Uniunii s-a aflat Petre Brâncuși.

Îl știu bine pe autor. Am citit cu mult interes „Oedip-ul enescian”, „Hronicul

muzicii românești”, „Opera românească”, multe din studiile publicate și apreciez cum se cuvine revista „Muzica”, aflată într-o permanentă îmbunătățire sub conducerea sa. Este o forță. Îl cunoscuse pe tata în tinerețe, după ce-și terminase studiile la Leningrad. Au colaborat mult, atât la Conservator, cât și la Uniune. Deveniseră amândoi membri ai Comitetului de conducere al Uniunii Compozitorilor, în urma alegerilor din 1968, când voturile au arătat astfel, conform mărturiilor autorului: Pascal Benteiu 175 pentru, contra 5, Wilhelm Berger 199 pentru, contra 1, D. D. Botez 175 pentru, contra 5, Petre Brâncuși 172 pentru, contra 8, Dumitru Bughici 173 pentru, contra 7, Mircea Chiriac 173 pentru, contra 17, Octavian Lazăr Cosma 177 pentru, contra 3, Ion Dumitrescu 163 pentru, contra 3, Theodor Grigoriu 177 pentru, contra 4, Carmen Petra-Basacopol 64 pentru, contra 16, Aurel Stroe 164 pentru, contra 16, Anatol Vieru 168 pentru, contra 12 etc. Opinia generală a fost că alegerile din 1968 s-au desfășurat într-un mod statutar și democratic. Ani buni dl. Octavian Lazăr Cosma a fost secretarul Organizației de bază a Uniunii. Chiar tata a considerat că e bine să-și protejeze colegul susținându-l în acest post prin 1979 - în contextul în care cei cu studii în fosta URSS erau radical marginalizați. Gestul a însemnat atunci un imens ajutor dat maestrului Octavian Lazăr Cosma, care și-a asigurat astfel, liniștea de a lucra și trăi fără grija zilei de mâine. Autorul sugerează cu măiestrie faptul că s-ar fi aflat printre cei ce au reprezentat rezistența culturală în perioada respectivă, atitudine ce surprinde pe cei care cunosc bine realitatea. Citind cu atenție cartea se observă că argumentația maestrului Octavian Lazăr Cosma rămâne la stadiu declarativ, nici una din zecile de intervenții în Uniune, menționate cu grijă - dări de seamă, planuri de măsuri, informări, participări la dezbateri etc., - neoferind vreo dovadă în acest sens. Ce se discuta în Organizația de bază, când Domnia-sa era secretar? Nu știm, pentru că acestui capitol al activității politice în cadrul Uniunii îi sunt dedicate în volumul amintit, cu discreție, doar cinci rânduri, comentariul fiind general.

Autorul se ferește să spună răspicat că s-a aflat și el în acea perioadă în centrul acțiunii în Uniune și că deciziile, la nivel de conducere, se luau și cu acordul său. Petre Brâncuși este puternic atacat în această carte pentru legătura lui cu partidul „unic” și pentru modalitatea în care a ajuns la conducerea Uniunii Compozitorilor. Pot afirma cu certitudine că tata detesta lozincile, „limbajul de lemn”, dogmatismul și închistarea. Nu a pedepsit pe nimeni pe criterii politice! Pe mulți, însă, i-a apărat! În volum sunt menționate și comentate tendențios, numai

aspectele care-l pun pe tatăl meu într-o lumină defavorabilă mergând uneori până la calomnie. Chiar dacă acest capitol al cărții a fost scris pentru ca autorul să scape de orice răspundere sau a fost conceput „la comandă”, este o mare performanță în a relata perioada 1977-1982 fără nici o subliniere pozitivă.

Sunt dator câteva precizări fără a avea pretenția că reprezintă noutăți.

Schimbarea conducerii Uniunii Compozitorilor din 1977 n-a fost nici dorită, nici influențată de către Petre Brâncuși care, la numire, nici măcar n-a fost consultat. Ea devenise „obligatorie” - după afirmația unora - din mai multe motive. Meșterul Ion Dumitrescu, pentru care tatăl meu a nutrit mereu cele mai calde sentimente (ca și noi, familia, de altfel), refuzase să devină membru de partid când, se știe bine, nici un post de conducere nu mai putea fi ocupat decât de persoane ce îndeplineau acest criteriu. În Uniune se accentuaseră stările conflictuale mai vechi. Pe de o parte era vorba de disputa dintre tradiționaliști și avangardiști - ce începuseră să se afirme mai ales în străinătate. Pe de altă parte, modalitatea în care erau promovați, constant și preferențial, numai câțiva compozitori din anturajul conducerii, nemulțumea pe mai toți. Erau destul de frecvente situațiile nefirești precum aceea când, la o ediție a Festivalului de Muzică de avangardă de la Varșovia, unde se ceruse lucrarea „Coloana infinitului” a maestrului Tiberiu Olah, fusese trimisă „Rapsodia I” de George Enescu, pentru ca, în locul valorosului compozitor, la manifestare să ajungă Elly Roman - de altfel, un stimat creator de muzică ușoară! „Bătrânii”, Sigismund Toduță, Ludovic Feldman, Mihail Andricu și alții, erau marginalizați.

Petre Brâncuși a fost soluția „in extremis” a autorităților vremii și a fost acceptată de toți membrii de atunci ai Comitetului. După numirea lui, conflictele sau „stins” întrucât au fost deschise larg porțile tuturor formelor de creație, de la lucrări didactice și pentru copii la muzică ușoară, de la creația vocală și corală la cea electronică. Criteriul aplicat cu fermitate era cel al valorii, al profesionalismului. Comisiile de specialitate au fost întărite cu cele mai reprezentative personalități în domeniu, indiferent de vârstă și afinitate politică. Au fost stimulate achizițiile, drepturile de autor și comenzile la care aveau acces toți compozitorii, fără a ține cont de orientarea estetică (într-o perioadă în care politicul era a-tot-prezent) astfel încât, creația muzicală a fost puternic impulsionată. În toată această perioadă Uniunea Compozitorilor a funcționat ca un mecanism perfect pus la punct, la înalte cote de exigență. Toți știu că prioritate avea muzica însoțită de text dar în interiorul

fenomenului muzical nu intervenea nimeni, iar acest aspect a fost protejat cu multă atenție de conducerea Uniunii. Au fost și compozitori care n-au aderat la formele „de comandă” ale timpului, trăind liniștiți din creație. În stabilirea criteriilor de premiere, achiziții, tipar, difuzare etc. - în Uniunea Compozitorilor nu s-au făcut deosebiri politice ori de altă natură între compozitori. (Lucrul este valabil și pentru viața muzicală a țării în general). Nu se discuta decât valoarea în sine a lucrărilor.

În acea etapă s-a afirmat cu toată forța generația de excepție reprezentată de Aurel Stroe, Ștefan Niculescu, Tiberiu Olah, Mihai Moldovan, Liviu Glodeanu, Cornel Țăranu, Anatol Vieru, Myriam Marbé etc. Tot atunci au fost promovați Octavian Nemescu, Nicolae Brînduș, Corneliu Cezar, Lucian Mețianu, Dan Voiculescu și mulți alții. Trebuie remarcat că deschiderea către tânăra generație nu a constituit un element exclusivist, o barieră pentru compozitorii afirmați în deceniile anterioare. Personalități de majoră importanță, precum Theodor Grigoriu, Wilhelm Berger, Dumitru Capoianu, Gheorghe Dumitrescu, Sigismund Toduță - pentru a da numai câteva exemple - au continuat să îmbogățească fenomenul gândirii și creației muzicale din țara noastră. Iată numai câteva titluri premiate în perioada 1977-1982 din noianul de piese prezentate comisiei simfonice, extrase din volumul lui Octavian Lazăr Cosma: Nicolae Beloiu - Simfonia a II -a, Cornel Țăranu - Simfonia „Aulodica”, Aurel Stroe – „Orestia II”, Gheorghe Dumitrescu – „Miorița” și „Orfeu”, Sigismund Toduță – „Pe urmele lui Horia”, Tudor Ciortea – „Din imnele Transilvaniei”, Pascal Bentoiu - Simfonia a III-a și Simfonia a IV-a, Anatol Vieru - Simfonia a III-a, Tiberiu Olah – „Armonii II” și „Armonii III”, Ștefan Niculescu – „Sincronii” și Simfonia a II-a „Opus Dacicum”, Octavian Nemescu – „Sugestii II” și „Combinatii în cercuri”, Liana Alexandra - Concert pentru flaut, violă și orchestră de cameră, Carmen Petra-Basacopol „Miorița”, Doru Popovici – „In memoriam Marin Preda” și „Madrigal pentru George Enescu”, Dumitru Capoianu – „Dragostea prințesei”, Myriam Marbé - Concert pentru clavecin și orchestră de coarde și multe altele. Sunt ópusuri care rămân în istoria muzicii românești ca valori perene. Cunosc zeci de lucrări din perioada respectivă. Aș enumera ca fiind demne de interes: Wilhelm Berger - Concert pentru vioară, violă și orchestră, ópus 55 (1978), „Baladă pentru orchestră de cameră”, ópus 54 (1978), Simfonia nr. 12 „La steaua”, ópus 49 (1978), Simfonia nr. 11 „Sarmizegetusa” ópus 48 (1979), Simfonia nr. 13 „Solemnis”, ópus 56 (1980), Drama simfonică „Faust”, ópus 61 (1981), Pascal Bentoiu Simfonia a V-a

(1979), Cvartetul pentru coarde nr. 3, opus 27 (1980) și Cvartetul pentru coarde nr. 4, opus 27 (1981), Mircea Chiriac Variațiuni simfonice pentru pian și orchestră, opus 18 (1979), „Ars poetica”, ópus 19 (1980), Cvartetul pentru coarde nr. 3, ópus 22 (1980), Doina Rotaru - Cantata „Împlinire” (1980) și Cvartetul pentru coarde nr. 2 „Polichromie” (1981), Fred Popovici - Concertul pentru flaut și 11 instrumente (1980), Anatol Vieru - Cvartetul pentru coarde nr. 4 (1980), Liana Alexandra - Simfonia a III-a „Diacronii” (1981), Liviu Comes - Divertismentul pentru orchestră de coarde (1980), Corneliu Dan Georgescu - Simfonia a II-a „Orizontale” (1980), Mihai Moldovan – „Memoria Putnei” (1978), Ștefan Niculescu – „Omagiu lui Enescu și Bartok” (1981), Doru Popovici – „Pastorale transilvane”, ópus 61 (1979) dar exemplele pot continua.

Cine consultă lista cu premiile Uniunii în acea perioadă constată lesne că lucrările omagiale erau nesemnificative din punct de vedere cantitativ.

Muzicologia a fost așezată pe treapta pe care se cuvenea să fie. În perioada în care, în România tributul plătit tezelor de partid era tot mai accentuat, la Uniunea Compozitorilor din București apăreau importante studii de bizantinologie, de folclor, lucrări de muzicologie de mare profunzime, eseuri, note de călătorie, monografii, lexicoane, lucrări de estetică și altele. Printre titlurile premiate se află: Gheorghe Ciobanu – „Studii de muzicologie și bizantinologie”, Elena Zottoviceanu – „Istoriografie muzicală”, Anatol Vieru – „Cartea modurilor”, Gheorghe Ciobanu, Marin Ionescu, Titus Moisescu „Izvoare ale muzicii românești” - volumul III, Victor Giuleanu „Melodica bizantină”, Vasile Nicolescu – „Manuscrisul Ucenescu”, Grigore Constantinescu – „Cântecul lui Orfeu”, Tiberiu Alexandru „Folcloristică, organologie, muzicologie”, Ștefan Niculescu – „Reflexii asupra muzicii”, Wilhelm Berger – „Estetica sonatei clasice” etc. Foarte interesante considerații despre muzica de cult facea dr. Vasile Tomescu, în studiile în limba franceză din revistele „Muzica”. Păstrez la loc de cinste în bibliotecă, după ce le-am citit cu pasiune la vremea lor, lucrările: Sigismund Toduță – „Formele muzicale ale barocului în operele lui Johann Sebastian Bach” (1978), Wilhelm Berger „Muzica simfonică”, volumul 5 (1977), Zeno Vancea – „Creația muzicală românească, secolul XIX-XX” (1978), Ovidiu Varga – „Tracul Orfeu și destinul muzicii” (1980) și multe altele. De asemenea, m-a interesat în mod deosebit „Tratatul de artă pianistică” (1982) ce poartă semnăturile profesoarelor Ana Pitiș și Ioana Minei. De mare utilitate se dovedesc a fi „Dicționarul de

muzică” (1979) scris de Iosif Sava și Luminița Vartolomei precum și „Repertoriul general al creației muzicale românești” (1979) - lucrare de importanță covârșitoare apărută sub atenta îngrijire a lui Mihai Popescu. Această simplă lecturare sugerează varietatea stilistică și substanța de excepție a fenomenului de creație în perioada amintită - aspecte ce vor fi cu siguranță analizate cu multă atenție.

Dacă perioada menționată, atât de încărcată de valori, a fost un pas înainte sau nu, în tumultoasa istorie a Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din țara noastră, las pe alții să răspundă!

Prin strădaniile conducerii Uniunii Compozitorilor, în viața de concert a țării și pe posturile naționale de radio a fost promovată creația muzicală românească în aproape toată varietatea ei. Programele și afișele de atunci stau mărturie în acest sens. Un rol important în viața Uniunii l-au constituit cenaclurile și, ca element de noutate, cenaclurile tinerilor compozitori, ținute cu regularitate. Generația tânără se afirma impetuos în viața muzicală și a fost, cu multă grijă, pusă în valoare. Concertele-dezbatere și festivalurile de muzică simfonică și camerală românească erau adevărate evenimente culturale.

Nu putem omite că foarte mulți creatori au beneficiat gratuit de serviciul de copiat și tipar. Au fost sprijiniți compozitorii cu situație materială precară și s-au depus eforturi mari pentru ca învățământul muzical să fie prezent pe toate treptele de instruire (din păcate cu rezultate modeste). Societatea muzicală românească a trebuit să accepte cu stoicism indexarea compozitorilor stabiliți peste hotare.

În ciuda izolării tot mai accentuate, lucrările compozitorilor noștri au ajuns la cele mai importante concursuri de creație și festivaluri internaționale de muzică nouă iar școala românească de compoziție s-a afirmat ca una dintre cele mai valoroase din lume.

Iată numai câteva aspecte pe care orice analist le-ar considera definiții pentru un președinte al Uniunii Compozitorilor. În volum, unele sunt menționate, dar apar mai ales sub formă de inventar, ca evenimente fără rezonanță. Mă opresc aici cu argumentația specificând însă că fenomenul este mai complex decât l-am prezentat eu, activitatea Uniunii Compozitorilor fiind mult mai diversă incluzând, desigur, și celelalte secții de creație.

După cum se știe, Petre Brâncuși n-a acționat singur la conducere. A fost sprijinit de toți factorii de răspundere, de foarte mulți compozitori, în marea

majoritate valoroase personalități. S-a bazat, îndeosebi, pe sfaturile măștrilor Wilhelm Berger și Vasile Tomescu, pe care i-a prețuit nespus. Fără a neglija elementul de continuitate în analiza etapelor Uniunii, a minimaliza rolul structurilor de decizie și implicit, al președintelui, în crearea climatului favorabil de apariție a unor importante valori, reprezintă o lacună serioasă.

Îmi amintesc de considerația cu care tata vorbea despre maestrul Pascal Bentoiu - și cuvintele de apreciere despre Ștefan Niculescu, Grigore Constantinescu, Dumitru Capoianu, Alexandru Pașcanu, Irina Odăgescu, Liviu Glodeanu, Mihai Moldovan, Theodor Grigoriu, Nicolae Brînduș, Liviu Comes, Victor Giuleanu, Doru Popovici, Vasile Spătărelu, Vasile Herman, Tiberiu Olah și mulți, mulți alții.

Ar fi fost de dorit ca volumul „Universul muzicii românești” să prezinte, chiar și succint, legătura cu Radio-ul - principala instituție prin care breasla compozitorilor din țara noastră s-a manifestat. Din păcate, acest aspect lipsește. A vorbi despre Petre Brâncuși ca Președinte al Uniunii Compozitorilor și a neglija complet activitatea lui la Radio, este o scăpare.

În perioada 1968-1972, când tata avea drept de decizie la Direcția Muzicală Radio, fiecare stagiune de concerte se alcătua în colaborare cu conducerea de atunci a Uniunii. (Când a încetat, oare, această colaborare și de ce?) Ce a însemnat această colaborare pentru viața noastră muzicală?

În primul rând, prezența obligatorie în programele de concert a lucrărilor românești de mare valoare, selectate cu grijă. Debuturile de stagiune erau evenimente muzicale prin programarea unor ample lucrări simfonice sau vocal-simfonice din creația națională de genul Oratoriului „Miorița” de Sigismund Toduță, apoi microstagiuni cu concerte dezbateri, seri de muzică și poezie în care partea literară (M. Eminescu, V. Alecsandri, L. Blaga și alții) era, de fapt, un pretext pentru a asculta muzică nouă de bună calitate.

În al doilea rând, programarea riguroasă a imprimărilor în care producția muzicală românească de ultimă oră avea prioritate. Anual intrau în fonotecă 5-6 opere românești. Primele audiții erau frecvente și mulți compozitori importanți și-au văzut întreaga creație imprimată. Atunci s-au realizat, între altele, integrala Paul Constantinescu și cea a liedurilor de Mihail Jora. Marea majoritate a dirijorilor străini invitați la Radio includeau în programele lor ópusuri românești. În acest sens se păstrează numeroase dovezi în Cardex-ul instituției. În programele radio au

apărut și s-au impus emisiunile speciale de muzică românească, ce însumau sute de minute săptămânal, în care erau prezente, echilibrat, toate generațiile de compozitori.

După 1968 au putut fi auziți pe post, vorbind despre fenomenul muzical: Mihail Andricu, Marțian Negrea, Tudor Ciortea, Ștefan Niculescu, Aurel Stroe, Adrian Rațiu, Nicolae Brînduș, Octavian Nemescu, Corneliu Cezar și nenumărați alți creatori valoroși - lucru de neconceput înaintea numirii lui Petre Brâncuși. Să nu uităm că s-au organizat concursuri de creație în care tatăl meu era președinte de juriu, lucrările evidențiate fiind incluse în stagiune și imprimate - iar turneele Orchestrei Simfonice Radio peste hotare cuprindeau obligatoriu în program și piese din creația națională.

Exemplare au rămas emisiunile din ciclul „Bucuriile muzicii”, alcătuite și prezentate de tata la Radio aproape un deceniu și care erau așteptate de melomani cu sufletul la gură.

O privire atentă ar merita și muzica ușoară, cea populară, ilustrația muzicală, schimburile muzicale cu străinătatea etc., dar las acest lucru pe seama altora. Numeroși redactori de specialitate și regizori muzicali angajați în această instituție în perioada 1968-1972 activează și astăzi, fiind remarcabili profesioniști.

Urme adânci a lăsat Petre Brâncuși și la Conservatorul bucureștean, ca rector (1972-1981), atunci când străluceau profesori ca George Manoliu, Ionel Geantă, Arta Florescu etc., la Facultatea de „Interpretare” și Victor Giuleanu, Victor Iușceanu, Ion Dumitrescu, Gheorghe Dumitrescu, Dragoș Alexandrescu și alții, la facultatea „Profesori de muzică” Și aici tinerii au avut un cuvânt important de spus, fiind cooptați în corpul profesoral și impulsționând sistemul de instruire. (Ar fi refuzat tata să primească între cadrele didactice personalități de talia lui Gheorghe Firca, Doru Popovici sau Octavian Nemescu, respinși în 1968 după ce primiseră premiile Academiei Române?)

Câte nu s-ar putea spune despre calitatea cursurilor, nivelul general de pregătire, atmosfera serioasă de studiu, ori despre dotarea tehnică, de la instrumente și accesorii până la bibliotecă, discotecă sau laboratorul electronic în Conservatorul bucureștean atunci când tata era Rector? Rămân vii în amintire cursurile de „Estetică muzicală” ale lui George Bălan - cu un puternic ecou în lumea studentească - ori „Cercul de Cibernetică și Muzică” susținut de prof. Dinu Ciocan - un adevărat fondator al acestei discipline, ca să nu mai vorbim de turnee-

le Corului „Gaudeamus” în SUA, formația „Madrigal” și atâtea altele.

Doina Rotaru, Maia Ciobanu, Adrian Iorgulescu, Horia Rațiu, Călin Ioachimescu, Horia Șurianu sunt numai câteva nume din zecile de absolvenți ai secției de compoziție când tatăl meu era la conducerea acestui institut.

În anul universitar 1976-1977, s-a primit un ordin de restrângere drastică a schemei de funcționare a instituției, de la Cabinetul I. Vizată în mod direct era secția Teoretică - Compoziție, Dirijat de orchestră și Muzicologie - adevărata „elită” a școlii românești de creație muzicală - din cadrul Facultății „Profesori de muzică”. Argumentul era că nici Mozart n-a învățat la conservator. În realitate, deranja incapacitatea factorilor politici de a controla total fenomenul creației muzicale. Titulari ai clasei de Compoziție erau: Tiberiu Olah, Ștefan Niculescu, Anatol Vieru, Myriam Marbé și alții. Zeci de alte nume sonore ale pedagogiei și componisticii românești activau la clasele de Forme muzicale, Armonie, Contrapunct, Citire de partituri, Orchestrație, Estetică muzicală etc. Ce ar fi însemnat pentru cultura muzicală românească dispariția acestei secții? Nu era amenințată, în perspectivă, chiar Uniunea Compozitorilor? În urma unor aprige discuții cu ministrul învățământului, după frământări și cu imense regrete, tata a acceptat desființarea Orchestrei și Corului de Studio. Măsura a fost, desigur, extrem de dureroasă, pentru că formațiile respective își dovediseră utilitatea în procesul de învățământ (cu ajutorul lor, de exemplu, se instruiseră generația de studenți de excepție ai clasei de Dirijat orchestră, a maestrului Constantin Bugeanu). Percepută negativ de mediile muzicale, decizia tatălui meu s-a dovedit salutară pentru învățământul de specialitate.

Despre Petre Brâncuși și destinul muzicii românești - creație și interpretare - la „Opera Română” din București (1982-1989) se pot spune multe lucruri, în cazul în care se analizează cu atenție. Este important că, dacă la preluarea conducerii, instituția se afla într-o serioasă criză managerială, în scurt timp ea a revenit în conștiința iubitorilor de cultură prin premiere numeroase (6-7 în fiecare an) și de aleasă ținută, numărul impresionant de titluri de spectacole aduse în fața publicului cu responsabilitate, prezența baletului contemporan și, nu în ultimul rând, spectacolele pentru copii - puse în scenă de regizori și personalități ale artei teatrale - ca de exemplu Alexandru Tocilescu și realizate cu concursul celor mici. Cum arătau stagiunile la mijlocul anilor '80? Și în această instituție, tinerii au avut ușile deschise, mai ales la compartimentul „Soliști” - întărit cu aproape tot ce era

mai valoros în țară. Din punctul de vedere care ne interesează, merită să subliniem faptul că, în ciuda „prizei” reduse la public, creația autohtonă a fost prezentă permanent pe prima scenă lirică a țării. Afișele și programele de sală pot fi consultate de oricine. Între lucrările mai reprezentative, menționăm: „0 noapte furtunoasă” de Paul Constantinescu, „Hamlet” de Pascal Bentoiu, „Ion Vodă cel Cumplit” - devenit pe afișe, „cel Viteaz” - de Gheorghe Dumitrescu, „Crăiasa Zăpezilor” de Liana Alexandra, „Domnișoara Christina” de Șerban Nichifor, „Povestea micului Pan” de Laurențiu Profeta, „Motanul încălțat” de Cornel Trăilescu, „Albă ca Zăpada și cei șapte pitici” de Dan Goia și enumerarea poate continua. Nu putem trece cu vederea programele de balet românesc, cu titluri variate. De pildă, alături de creații ale iluștrilor noștri înaintași George Enescu, Theodor Rogalski, Mihail Jora, găsim titluri ale compozitorilor: Doru Popovici, Irina Odăgescu, Șerban Nichifor, Mihail Andricu, Carmen Petra-Basacopol și mulți alții. Merită subliniate spectacolele eveniment intitulate „întâlniri cu gloriile scenei lirice” ori Balurile Operei - organizate cu ocazia sărbătorilor de iarnă.

(Ar fi acceptat Petre Brâncuși ca la un concert jubiliar al „Operei Române” creația națională să fie absolut inexistentă - așa cum s-a întâmplat în decembrie 1996? Ar fi tolerat el profanarea genialei lucrări enesciene „Oedip”?)

În volumul amintit, activitatea din Uniune este prezentată sub formă de castă - totul petrecându-se ca într-o cetate bine întărită și izolată de contextul general de atunci. Lipsesc trimiterile serioase la viața muzicală a țării - filarmonici, opere, teatre muzicale, radio, televiziune, casa de discuri Electrecord, schimburile internaționale, legătura cu festivalurile de muzică de avangardă etc, adică partea de concretizare a activității. Din acest punct de vedere, despre ce a însemnat Petre Brâncuși, în calitate de conducător al atâtor instituții muzicale importante, s-ar putea scrie mult. A remarca numai activitatea ideologică, nu și „filtrul” pe care el l-a creat pentru ca, la adăpostul muzicii „comandate” să apară - în proporție covârșitoare - și lucrări de patrimoniu muzical, iar ele să ajungă la public pe toate căile, este o altă omisiune greu de acceptat! Nu a fost observat „edificiul” construit de Petre Brâncuși cu diplomatie, profesionalism, luciditate, dăruire, responsabilitate și demnitate în care, atunci când ideologia totalitară era atotputernică, a aplicat propria lui concepție ce s-a dovedit a fi crez de-o viață - de încurajare și protejare a valorilor umane, a creațiilor și activităților de fond din cultura muzicală națională. Corect și cinstit în structura intimă a sufletului, a spus

oricui adevărul în față. În pofida divergențelor ori confruntărilor de opinie, nu a îngrădit nimănui dreptule exprimare sau afirmare. A fost distins - între altele - cu premii ale Academiei Române și ale Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din țara noastră. Nu întâmplător a fost ales membru corespondent al Academiei „Tiberina” din Roma.

Aceste aspecte semnalate sunt bine cunoscute de mulți, inclusiv de autorul „Universului muzicii românești” care era atât de apropiat de tatăl meu încât îi scria, ca dedicație, în 1989: „Prietenului Petre Brâncuși, cu dragoste”! Din rațiuni incerte, felul în care prezintă el, chipul tatălui meu în volum este profund discutabil. Despre ce probitate a analistului putem vorbi atunci când faptele sunt redade trunchiat? Prin disprețul afișat, pare ca s-a pornit de la o concluzie căutându-se orice dovadă de susținere. Este un mod de abordare analitică ce face un serviciu real Uniunii Compozitorilor?

Am prezentat câteva argumente pentru care consider că personalitatea celui care a fost Petre Brâncuși trebuie privită în adevărata lumină.

Nu încerc să idealizez faptele tatălui meu. Nu pot să șterg aspectele interpretabile ale acțiunilor lui. Dar nici nu cred că este corect să-i fie diminuat și răstălmăcit rolul pe care l-a jucat în cultura muzicală din țara noastră.

Forța de analiză în domeniu este prea puternică pentru a nu remarca unitățile de măsură inegale și inexacte folosite de Octavian Lazăr Cosma în redarea ultimelor decenii din activitatea Uniunii. Sentimentalismul a creat disproporții exagerate.

Intenționat am extras din istoricul instituțiilor menționate numai perioadele „Petre Brâncuși”, fără a avea pretenția că am epuizat subiectul. Departe de mine gândul de a face apologia acelor perioade ori de a dori vreo polemică în această chestiune, cu oricine. Aștept, însă, cu încredere o analiză oricât de severă, dar obiectivă, pertinentă, lipsită de patimă sau festivism, care să pornească de la condițiile concrete de atunci, atât în ceea ce privește perioada 1977-1982 în Uniunea Compozitorilor, cât și la definirea locului pe care îl ocupă Petre Brâncuși în cultura muzicală națională, pe altarul căreia a „ars” toată viața. Dealtfel, acesta este și testamentul moral pe care l-am moștenit de la el: grija de a sluji cu toate forțele creația muzicală românească.

Iată ce-i scria, în acele vremuri, maestrul Ioan D. Chirescu tatălui meu: „- ...îți mulțumesc călduros, te îmbrățișez cu sinceritate și îți doresc sănătate

perfectă, ca să-ți poți continua activitatea plină de răspundere care-ți face cinste și ne onorează pe toți aceia care te-am cunoscut;"

Cristian BRÂNCUȘI
februarie 1997

(text preluat din Revista «Muzica», nr. 1, 1997)

Despărțiri - Petre Brâncuși

Despărțirile definitive, în iluzoria noastră trecere, par menite în mod paradoxal să valorizeze viața. Abia în asemenea momente, încărcate de gravitate, suntem inexorabil îndreptați spre acea rememorare globală capitală a sugera imaginea unei vieți prin ce a lăsat, prin ce a dăruit celor care vin. Și din această perspectivă, numele lui Petre Brâncuși înseamnă gând, neodihnă de cercetare, pagini de istorie închinată artei muzicale românești. Acel ideal arghezian al „numelui pe o carte” s-a împlinit pentru Petre Brâncuși în volume de scrieri ce și-au găsit locul firesc și meritat în muzicologia noastră printre exegezele de referință: „Muzica în România după 23 August 1944”, „Curs de istoria muzicii românești”, „Istoria muzicii românești – Compendiu”, „Semnificații actuale ale operei lui George Breazul” (teză de doctorat), „George Breazul și istoria nescrisă a muzicii românești”, „Muzica românească și marile ei primeniri”. La aceste lucrări se adaugă studii, articole de muzicologie, creații didactice și muzicale, integrând o imagine a multiplelor preocupări ce i-au captat interesul profesional. Timp de trei decenii profesor de istoria muzicii românești la Conservatorul „Ciprian Porumbescu”, al cărui rector a fost (1972-1982), membru în comitetul de conducere și Președinte al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România (1977-1982), director al Editurii Muzicale, al Operei Române, al Direcției muzicale a Radioteleviziunii Române, Petre Brâncuși s-a implicat fără a precupeți

vreun efort în destinele deloc simple ale culturii românești. Sunt merite subliniate de numeroase distincții marcate de obținerea titlului de doctor în muzicologie al Conservatorului „Gh. Dima” din Cluj, de numirea sa ca membru corespondent al Academiei „Tiberina” din Roma și ca membru al Comitetului permanent al Asociației Internaționale a Teatrelor Lirice.

Cei care au avut privilegiul să-l cunoască îndeaproape știu că drumul vieții sale a fost legat de breasla muzicienilor, cu un atașament exemplar, sincer și necondiționat, fără a cunoaște măsura unei parcimonioase cruțări a propriilor forțe. Nu a așteptat pentru aceasta vreo mulțumire și, în ultimii ani, a meditat cu vădită tristețe asupra rosturilor unei asemenea existențe supuse timpului și timpurilor. Poate tocmai din această cauză, plecarea sa discretă din mijlocul nostru ne îndurerează mai mult, pe noi, cei care nu am știut, nu am putut sau nu am vrut să-l răsplătim cu afecțiunea meritată.

Grigore CONSTANTINESCU,

«Actualitatea muzicală», 1 martie 1995

Program Radio-TV

Petre Brâncuși

1995 a început să-și ceară jertfele și în plan muzical. Consternat, am aflat că Petre Brâncuși a trecut Styxul. Vestea m-a copleșit. Știam de mult că este bolnav, că inima-i bătea tot mai greu, dar nu credeam că se va stinge înainte de a împlini 67 de ani.

L-am cunoscut în cele mai diverse situații. I-am citit și prezentat cărțile. Într-o toamnă, în 1970, am călătorit împreună pe malurile Jiului, pe meleagurile Tismanei care-i erau atât de dragi.

Petre Brâncuși a fost un om aspru, încrunțat, era capabil să-și înnegrească sufletul pentru cea mai mică greșală. Dar în pieptul său bătea o inimă caldă, bună, înțelegătoare, și nu știu dacă a făcut vreun rău cuiva. A fost născut pentru muzică. Avea suflet de muzicant. În anii primei tinereți a fost dirijor de cor. A studiat cu

seriozitate la Conservatorul din București, având drept dascăli personalități de talia lui Breazul, Ion Dumitrescu, Bugeanu, Ciortea, Drăgoi, Comișel, D. D. Botez, Vicol, Iușceanu. Teza de doctorat despre opera lui Breazul a fost realizată cu o muncă tenace, consecventă. Spre deosebire de alți colegi de generație și de activități politice, nu ar fi admis în ruptul capului să semneze un text scris de altcineva.

Conjuncturile profesional-politice au fost însă, cred eu, spre norocul său, mai favorabile decât sunt cele necesare. Și-a început activitatea când Puterea, șeful propagandei Partidului, Leonte Răutu, au dorit să schimbe o gardă ideologică cu alta. Petre Brâncuși și Nicolae Călinoiu au fost aleși în plină tinerețe, neformați încă de viață, mandatarii noilor idei.

Muncitor, dăruit, minat de utopisme, dornic de afirmare, Petre Brâncuși a trecut cu rapiditate peste toate funcțiile didactice universitare, devenind, rând pe rând, Director al Editurii Muzicale (1959-1962), Director muzical al Radioteleviziunii (1968-1972), Rector al Conservatorului (1972-1982), Președinte al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor (1977-1982), Director al Operei Române (1982-1989), Deputat în Marea Adunare Națională (1975-1980).

La un moment dat, deținea întreaga putere muzicală a țării. I s-au acordat cele mai înalte distincții, premii, onoruri. În tot acest timp, spre deosebire de alți activiști muzicali, muncea, scria, se străduia să-și ridice nivelul profesional.

Volumele „Muzica în România după 23 August 1944”, „Monografia Conservatorului”, „Cursul de istorie a muzicii românești”, „George Breazul și istoria nescrisă a muzicii românești”, „Muzica românească și marile ei primeniri” multe articole sunt scrise în această perioadă.

În activitatea radiofonică a pus ordine și, deși nu avea la îndemână criterii pentru a prețui realele valori publicistice - instinctiv, a înconjurat, cu solitudinea, oameni de talent și probitate profesională. În timpul directoratului său, organismele muzicale ale Radioului au dobândit forma care le-a permis să desfășoare o activitate multilaterală și de maximă eficiență educativă.

Veșnic frământat, neîncrezător din fire, copleșit de mulțimea și greutatea sarcinilor puse pe umerii săi, Petre Brâncuși găsea cu greu echilibrul sufletesc necesar păstrării sănătății.

Mândrul gorjean din Peștișani s-a îmbolnăvit când nici nu împlinise 50 de

ani. A suferit fără să plângă. Muncea aprig. A fost distrus cred și de tulburările lumii postdecembriste pe care nu cred că le putea înțelege. Inima a cedat.

Truditul său trup se odihnește de la început de martie într-un cimitir de pe meleagurile natale. Sufletul său se află în fiul său care-i continuă cariera, în minunata sa doamnă care l-a întovărășit cu devoțiune în viață, în cei cu care a conlucrat decenii. Bătrânii săi colaboratori din Direcția Muzicală a Radio-Televiziunii își pleacă fruntea în fața unui muzician care a condus și a format cu fermitate o falangă de slujitori ai microfonului.

Iosif SAVA

* * *

București, 27 iulie, 1998

Dragă Octavian Lazăr Cosma,

Mă bucur că, după monumentală ta lucrare dedicată Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor, înalți, în eternitate, un nou volum, de data aceasta dedicat activității orfice din Societatea română de radiodifuziune.

Îmi permit să-ți semnalez unele aspecte, ca unul care am lucrat 30 de ani în radio și am colaborat cu această instituție încă din anii 1950. După „obsedantul deceniu” - condus de ideologia lui Jdanov, raportată la artă și slujită cu o scârboasă lașitate de Matei Socor, Ovidiu Varga, Duși Mura, Blejan, Ada Brumar, Robicek, Ionel Teodoreanu și alți „staliniști” - a venit controversatul Petre Brâncuși. Istoria nu se face pornind de la resentimente ci de la documente. Am avut multe discuții dure cu dânsul. Uneori îmi venea să-l bat! Alteori... să-i mulțumesc pentru nobilele lui inițiative. Se colabora foarte greu cu dânsul... Să nu crezi că sunt subiectiv ... Sau, altfel spus, după porcăria ce mi s-a făcut de către „constelația lui Ion

Dumitrescu” - căderea la examenul pentru a deveni cadru didactic la clasa de compoziție a Conservatorului „Ciprian Porumbescu” - Petre Brâncuși și Vasile Donose m-au adus în Radio ca realizator de emisiuni muzicale. În același an, 1968, au mai căzut, ca și mine, la examene oarecum similare, Gheorghe Firca și Octavian Nemescu. Ceea ce nu înseamnă că Ion Dumitrescu nu a avut marile lui merite. Mă bucur că după „mazilirea lui sinistră” din 1977, de la Uniunea Compozitorilor l-am ajutat mult și, în acest sens, sunt destule documente. (Printre altele, el mi-a dăruit, ca un sincer omagiu, o amplă biografie muzicală a sa, expresie fidelă a unei rodnice munci ...).

Revenind la „controversatul Petre Brâncuși” ... este cazul a accentua că, pentru prima oară în Radio, el a promovat muzica de avangardă, autohtonă și universală, în timp ce Mihail Jora, Paul Constantinescu, frații Gh. și Ion Dumitrescu, ca și constelația „Matei Socor” - au lovit-o !!! La examenul de absolvire al lui Aurel Stroe, „Sonata” pentru pian a acestuia, prima creație remarcabilă în noua avangardă românească!, Mihail Jora - și nu Alfred Mendelsohn - a ... scuipat-oll! Pe atunci, Paul Constantinescu a susținut următoarele „teze”: „Sonata pentru 2 piane și percuție de Bela Bartok e un penibil foxtroțel” ... , „Honegger nu avea tehnică” ... , „Școala lui Schönberg este a unor evrei disolvanți” ... etc. În cadrul comisiei de muzică simfonică a Uniunii Compozitorilor, tot el a „decapitat” următoarele lucrări: „Concertul stereofonic” de Mircea Istrate, Cantata nr. 2 de Ștefan Niculescu, Cantata „Anilor lumină”, „Concertul pentru flaut și orchestră” și „În luptă cu inerția” de Anatol Vieru, cantata „Chipul păcii” de Aurel Stroe, „Simfonia I” de Adrian Rațiu, Oratoriul „Constelația omului” de Tiberiu Olah și opusurile mele: „Noapte de august”, Liedurile pe versuri de Blaga, Arghezi, Labiș etc. În acest context, când „grupul Jora” și conducerea Uniunii Compozitorilor nu admiteau orientările de avangardă, ba chiar le persecutau, Petre Brâncuși a riscat foarte mult valorificându-le. După revenirea din Extremul Orient a lui Nicolae Ceaușescu, cel care, „oribile dicții”, de la liberalizarea din 1965 a trecut la „mica revoluție culturală” de după anul 1970, lui Petre Brâncuși i s-a cerut să dea afară pe redactorii de orientare estetică „nesănătoasă”. Ce a făcut Petre Brâncuși? A luat totul asupra sa și, ca urmare, el a fost aspru criticat de cei de „Sus” și sancționat cu „vot de blam”!!! Apoi, l-a promovat, ca șef al creației, pe avangardistul Mihai Moldovan (semnificativ, nu?), pregătind activitatea de „aur” din Radio, a trioului alcătuit din marele nostru șef,

Vasile Donose și consilierii lui, Mihai Moldovan și Doru Popovici. Sunt modest, dar acest lucru doresc să se știe. S-au creat concertele „Floarea din grădină” - pentru a se pune în lumină adevăratul folclor românesc – „Steaua fără nume” - în scopul de a se promova autentică muzică ușoară românească și aplaudatele și istoric ele „Concerte – dezbateri” unde s-au tălmăcit piese românești de avangardă și nu numai! Academicianul Moșil le-a numit „o nouă junime”, prof. dr. Edmond Nicolau le-a considerat „o nobilă înfrățire între științele exacte și umanistica din România modernă”, iar Marin Sorescu le-a definit ca „o îngemănare a tradiției cu autentică inovație” etc.

După plecarea lui Vasile Donose, scos din Radio în condiții bizare, ca să folosesc un eufemism, a fost dat afară și Mihai Moldovan, de trio-ul „ticăloșiei”, alcătuit din fostul vicepreședinte Ghe. Athanasiu și din nerușinații vânzători de neam: Iosif Sava și amanta lui, Theodora Albescu !!!

S-a pus și problema nimicirii mele. Dar eu am scris tovarășului Nicolae Ceaușescu despre „vânătoarea de români valoroși din Radio”. Ca urmare la toate acestea, a fost sacrificată Theodora Albescu. Aceasta s-a sinucis, spânzurându-se împreună cu mama ei, în condiții, cel puțin, misterioase. Iosif Sava a fost menținut, fiind susținut de „Biroul doi” și de tov. Gogu Rădulescu. De altfel, nu mult după aceea, când au fost excluși din Radio angajații cu rude de gradul 3-4 condamnate politic sau fugite din țară, deși avea un frate în exil, a fost protejat. Fără alte comentarii!!! Și au fost numiți în fruntea direcției muzicale a Radio-ului, Radu Gheciu – „boier” ca atitudine, dar extrem de fricos și Dumitru Moroșanu, om la locul lui. Sub șefia ultimului, eu am fost numit coordonatorul creației, post ce fusese desființat de trio- ul „Ghe. Athanasiu, Iosif Sava și Theodora Albescu”, și în acest context am activat până la 1 ianuarie 1990. Restul se știe!!!

În perioada Brâncuși, Donose, Moldovan și subsemnatul, muzica românească a fost cu adevărat omagiată, cea universală - de la Monteverdi până la Boulez - de asemenea, nemaivorbind de strălucitoarele turnee ale formațiilor noastre în vestul european, în orașe culturale de prestigiu, și nu în orașele ... Din perioada 1977 până în anul 1990 am lucrat la stagiune cu marii dirijori: Conta, Elenescu. Paul Popescu și Bacs.

Tot în acea „perioadă de tristă amintire”, s-au făcut foarte multe achiziții de muzică. De pildă, pentru capodopera „Zamolxe” de Liviu Glodeanu, după piesa lui Lucian Blaga, comisia condusă de Petre Brâncuși și de mine - a oferit ... 40 de

salarii (40 de mii lei!!!).

Sub direcția lui Vasile Donose au beneficiat de achiziții similare mulți compozitori români contemporani. Muzicologia noastră a fost pusă într-un con de lumină, un eseu, pe atunci s-a plătit între 300-400 lei, când o friptură, la restaurantul Radio, era de ... 7 lei. (...)

Dragă Lazăr Octavian Cosma ... Suntem prieteni de o viață. Poate că unele aspecte, pe care ți le-am prezentat te vor supăra. Poate că nu îți vine a crede. Istoria și, mai ales, Cel de Sus, ne vor judeca „sine ira et studio”. „Verba volant, scripta manet”!

Cu aceeași nobilă apreciere,

Doru Popovici

P.S. Mi-aduc aminte că, după anul 1990, maestrul Pascal Bentoiu, (președintele Uniunii Compozitorilor) creator de eternitate, mi-a spus: „-Stai de-o parte. Ești un comunist compromis!” Nu i-am răspuns. În schimb i-am dedicat multe emisiuni. Pentru ceva, chiar mi-a mulțumit, în scris. Nu știu cine este „compromis”? Eu care am făcut ce am făcut pentru compozitorii români, în Radio și în alte centre de cultură sau el, care, în calitate de președinte al breslei a distrus-o, apoi, „și-a luat jucăriile și a plecat”? În timp ce, în perioada 1955-1990, eu și alții am sacrificat sute de zile, muncind sub dictatură și contribuind la acel enescian „mers spre mai bine” al lumii Euterpei pe fond daco-roman, Pascal Bentoiu a stat acasă, a încasat pentru o operă 60 de salarii, „a protestat contra comunismului” fiind ... cel mai bun elev al lui Matei Socor, la seminariile staliniste ale acestuia, și a primit, cu sfială, „Premiul de Stat” ... etc., etc., etc. Toate acestea nu îi scad însă, impresionantele reușite profesionale. (...)

Eu rămân un artist de „stânga”. Tatăl lui Bentoiu și al meu au fost arestați și uciși în temnițele staliniste deoarece nu au vrut să avem 20 de filarmonici, zeci de teatre și de opere, teatre la Reșița și Petroșani, apoi ei nu au dorit uniunile de creație cu mulți bani pentru membrii lor, protecție medicală și învățământ gratuit. Nemaivorbind de concediile onorabile pentru cei mulți, la munte sau la mare. Pe atunci, marii bogătași au fost Silvestri, Georgescu, Jora, Andricu, Paul Constantinescu, Ciucurencu, Baba, Irimescu, Sadoveanu, Arghezi, Călinescu,

Vianu, E. Barbu, Marin Preda etc. Nichita Stănescu a murit lăsând peste 600.000 lei datorii la Uniunea Scriitorilor, fără ca cineva să-i fi cerut vreodată socoteala! Cartea de cultură a fost ieftină, învățământul remarcabil. (...)

D. POPOVICI